

מקוה חסירה צורך המשכה. וצאמת העלה החזו"א שאין השאובין יולאין מידי שאיצתן צמה שמשיקן למקוה שלימה של מ"ס שינוי מראה. והא דממלא צכתף, היינו אף אם נריך להרבות יותר על שיעור מ"ס ורוב המים שאובים, עכ"ז מועיל ההכשר להרבות על מקוה שלימה, דנהי דאין השאובין נטהרין ע"י שינוי מראה, מפסל נמי לא מפסלי. וממילא צשעה שחזרין המים למראה מים

מתכשרו ומכשירין נמי השאובין, עכת"ד. וכנראה צהצנת דצריז, שצמקוה שלימה של שינוי מראה, שהוסיפו עלי' אף רוב שאובין, אמרינן שהכשר המים וההשקה צאין כאחד. משא"כ צציוז הט"ז [ס"ק ל"ח] להרבות על מקוה חסירה ע"י המשכה, אז מתקיים חשש שלא יחזור למראה מים עד רוב, וממילא אולי יוקדמו רוב השאובין לפני הכשר ההמשכה, וכמש"כ החל"ט הג"ל צציוז דין זה.

❧ סִימָן י"ח ❧

שינוי מראה במעיין ובמקוה, ובענין הכשר חלב ומי פירות לטהר שאובין

ספרת כ"ק אדמו"ר מהר"ש מצאצוצ זי"ע [מכתבי קודש ח"א] / תשו' ד"ח [ח"ב י"ד ק"ב] / חבור לטהרה [כלל א' סעי' י"ח] / ס' מקוה טהרה לערוגה"צ [ס"ק ע"ז].

במכתבי קודש לרצוה"ק מצאצוצ זי"ע [ח"א מכתב ג'] ערך כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע מכתב תשובה צענין להכשיר מים שאובים ע"י שפיכת יין וחלב לתוכם עד שישתנו מראיהם, והציא צשם מרן הד"ח זי"ע שלא הי' דעתו נוחה צהכשר זה, והתנצל למה סמך פעם א' על היתר שינוי מראה ע"י שפיכת יין וחלב למעין, כי צאמת הטיל עפר הרבה לנגב המעין. אמנם צרואו שלמעלה עדיין יש מקום נציעה שצשום פנים אין לנגבו, ומשם זוחלין פחות מג"ל להמקוה, אז חשש שלא יחזירו מהמים החדשים שירדו על רגליו לתוך המקוה, על כן השתדל לשנות מראיתו ע"י שפיכת יין וחלב.

ובנראה שכ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע חשש שמי הנציעה הזוחלין על רגליו יש צהן דין תפיסת ידי אדם שלפי דרך הא'

צראצ"ד פוסל צג"ל^{ההצטרפות} או אולי חשש לדין שהמים שנגעו צרגליו נטמאו. וחשש זה הציא צס' מקוה ישראל להרה"ק מנאסויד זצוק"ל [אות מ"ג], ומצוין שם עוצדא שהרה"ק מצעלזא זי"ע עמד פעם אלל מקוה שהכשיר והמתין עד שתתמלא כשיעור מקוה, צנתיים נגע א' עם אלצעו צמי המקוה צחשצו שאין צזה שום חשש כיון שמאלצעו לא יחזרו ג"ל לתוך המקוה. אלל הרה"ק מצעלזא זי"ע צזה להכשיר את המקוה שוב שנית, והרה"ק מקאמינקא זי"ע שהי' נוכח צאותו מעמד אמר כי צצריז מיוסדים ויש להם מקור צש"ס ופוסקים. ועיי"ש צמקוה ישראל שהראה המקור צשי' הרמב"ם [פ"ה דמקואות] שמים טמאים פוסלים את המקוה אף צפחות מג"ל. ומקור דין מים טמאים, מוצא צר"ש [פ"א מ"ה] דלשי' צ"ה צעינן רצו, או לדצרי צ"ש

אליבא דצ"ה שטפו אע"פ שלא רבו, ודין זה נשנה בתוספתא לענין חלה ותרומה, אך הרמז"ס הביאה אף לדין מקואות, דבעינן רבו מים טהורים על הטמאים.

והנה בתחלת התשובה כ' כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע ששמע ממגידי אמת שאמרו בשמו של זקינו מרן הד"ח זי"ע, שלא ה"י ניחא ל"י בהכשר שפיכת חלב או משקה אחרת, רק ע"י הכשר המצו' צפוסקים לנגז המקוה צסדינים וחול, ע"כ.

ובצינו ש' מרן הד"ח בתשובתו [ח"צ יו"ד סי' ק"ב] לענין סיד ועפר לצינה שנפל לתוך המקוה ונעשה מראה לצן, לאחר שהציא דעת הראצ"ד דשינוי מראה פסול מאסמכתא^{הרב עובדי} מים ולא משקים, ודווקא אם גוף הדבר נמחה צו דאז נקרא משקה וחמרא מזיגא, ודעת המצי"ט בקרית ספר דשינוי מראה פסול מדאורייתא כשנמחה גוף הדבר דבטל מתורת מים. לאחר שצירר שיטות אלו כ' 'אצל דשינוי מראה אין שם מים עליהם, וכשנשתנה וחוזר למראה מים דינו כמים, ומעיקרא אין דינו כמים, וג' לוגין אין פוסלין, והשאובין חזרו לכשרים'. ולכא' משמע מסגנון הלשון שכן הסכים מרן הד"ח זי"ע לסברת הכשר שינוי מראה ע"י שפיכת יין וחלב. וביאור סברת ההכשר, כי בהיות על המקוה מראה יין או חלב, שוב נפקע מכל פסולי מקוה, כי פסול שאובין לא נשנה רק צמים ולא ציין וחלב, וכסברת הראצ"ד שהציא הצ"י שכשחוזר למראה מים, אולי יכולין לזרף גם את חלק היין, וכלשון התוספתא 'שזה מושך את זה וזה מושך את זה'. ולהלן נביא

סברת הרה"ק בעל ערוגה"צ צספרו מקוה טהרה שדן לזרף גם את חלק השאובין שבתוך המקוה, כיון שנשתנו להיות כיון בעוד שהי' על המקוה מראה יין, ונמלא שכזר נפקעו מפסול שאיבתם, ואולי יכולין גם לזרפם לשיעור מ"ס.

ואולי מה שהציא כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע בשמו להחמיר, אפשר שלכתחלה לא רצה לסמוך על היתר זה מטעם דין אין מצטלין איסור לכתחלה כמש"כ בחצור לטהרה [כלל צ' סי' כ"ח], או אפשר שבתשובתו קאי על ענין השאלה שהי' נוגע לדין שינוי מראה ע"י סיד צמקוה, וע"ז העלה מרן הד"ח להסכים להכשיר שאובין צמקוה ע"י שינוי מראה. משא"כ בדיון ההכשר של כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע שהי' צמעין, שפיר הציא ממגידי אמת שאמרו להחמיר בשמו.

והחילוק בין מקוה למעין צדין ההכשר ע"י יין וחלב מצויר מסברא, דבשלמא מקוה הנפסלת לטבילה ע"י שינוי מראה, א"כ כשיש להמקוה מראה אחרת ממים, אין עלי' שם 'מקוה מים', והוי כמו כנוס של שאר משקים, וממילא צשאר משקים ל"ש פסול שאובין, צין לגצי ג"ל הנופלים לתוך מקוה של שינוי מראה וצין לגצי מים שאובים שיש שם מכזר, וצ' הדיונים אחד, דכמו שמראה יין אינו נפסל כשנופלים ג"ל מ"ש לתוכה, מפני שעל שינוי מראה אין מקום לדון דיני ופסולי מקוה, וחז"ל לא גזרו פסול שאובין אלא צמים, לכא' כמו כן הוא לגצי מ"ש שקדמו וצאו לתוך המקוה ופסלוה, כשמוסיף

וּבִיּוֹן שֶׁכֵּן, דֹּאֲלָל מַעֲיֵן אֶף שִׁנְשַׁתְנָה הַמִּרְאָה
 אֵינָה נִפְסָלָת, אִ"כ יֵשׁ עֲלֵי שֵׁם מַעֲיֵן
 אֶף צַעַת הַשִּׁינוּי, וּמִמִּילָא אֲכַתִּי נִשְׁאָר הַפְּסוּל
 שְׁאוּצִין שֶׁהִי מִקְוֶה, כִּיּוֹן דִּישׁ שֵׁם דִּין מַעֲיֵן
 כָּל הַזְּמַן. וּלְפִי הַנַּחֲה זֶה, אֶף אִם נִפְלו ג"ל
 שְׁאוּצִין לַתּוֹךְ הַמַּעֲיֵן צַעוּד שִׁנְשַׁתְנָה מִרְאָה,
 פְּסָלוּהָ, כִּמוֹ פְּסוּל כָּל ג"ל שְׁאוּצִין שֶׁנִּפְלו
 לַתּוֹךְ מִקְוֶה כְּשִׁירָה, וּכ"כ הַפְּרִי דִיעָה [אִזַּת
 ס"ח], וְהַחֲל"ט [כָּלל א' סעי' י"ז] חוֹלֵק עֲלֵיו
 מִסְּבָרָא אַחֲרָת.

דְּמִיּוֹן לְסִבְרָת דִּין זֶה, הַצִּיָּאוֹ הָאֲחֵרוֹנִים
 הַגָּאוֹן צַעַל שו"מ וְהַגָּאוֹן צַעַל
 עֲרוּגָה"צ צִפְּרֵי מִקְוֶה טַהֲרָה [ס"ק ע"ז]
 מִהַתּוֹסַפְתָּא שֶׁהַצִּיָּא הַמַּח' [סעי' כ"ט] 'מִקְוֶה
 שְׁאוּצִין שֶׁהַגְּלִיד טַהוֹר מִשּׁוּם מִים שְׁאוּצִים,
 נִימּוּחוֹ כֶּשֶׁר לְהַקְוֹת, וְשֵׁם צִפְּרֵי [ס"ק ע"ד]
 'כֶּשֶׁר לְהַקְוֹת, כְּלוּמַר שֶׁחֲזָרוּ לִהְיוֹת כִּמוֹ מִי
 גִּשְׁמִים וּמוֹתֵר לְטָבֹל צִהָן. וְצִיָּאוֹר דִּין
 הַתּוֹסַפְתָּא הוּא, הִיּוֹת שְׁאִין עַל הַשִּׁלֵּג דִּין
 מִקְוֶה וְאִינוּ מִקּוֹם הַכֶּשֶׁר לְטָבִילָה עַד
 שִׁתְּפֹשֶׁר, וְזֹלַת לִשִׁי הַרָא"ש שֶׁנִּצְיָא לְהֵלֵן דְּכֶשֶׁר
 לְטָבֹל צִשְׁלָג אֶף צַעוּדוֹ שִׁלֵּג. וּמִמִּילָא לֹא שִׁיךְ
 צִשְׁלָג כָּל דִּין שְׁאוּצִין, וְאֶף הַשְׁאוּצִין שֶׁקִּדְמוֹ
 וּנִפְלו וּפְסָלוּ אֶת הַמִּים הַכְּשֵׁרִים, נִפְקְעוּ
 וּנִכְשְׁרוּ מִיַּד פְּסוּלִים כֶּשֶׁהוּגֵלֵד הַמִּים, כִּיּוֹן דַּעַל
 הַגְּלִיד לֹא שִׁיךְ שֵׁם מִקְוֶה. וּמִטַּעַם זֶה דִּין
 הַמִּקְוֶה טַהֲרָה [ס"ח] לְהַכְשִׁיר מִקְוֶה שֶׁנִּפְסָלָה
 ע"י שְׁאוּצִין, ע"י שְׁפִיכַת יֵין וְחֵלֶזֶל לְתוֹכָהּ עַד
 שִׁשְׁתָּנוּ מִמִּרְאָה מִים, דַּעַכ"פ אִם לֹא חֲזָר
 מִרְאָה מִים עַד לְאַחַר שֶׁכָּזָר הִי צִמְקוֹה מ"ס,
 אִין פְּסוּל שְׁאוּצִין חֲזָר וְנִיעוֹר, עֵי"ש.

עֲלֵיהֶם חֵלֶזֶל אִו יֵין הַמִּשְׁנָה מִרְאִיהֶם, נַעֲשִׂית
 כָּל כְּנוֹס הַמִּים וְהֵיִין כִּמוֹ מִקְוֶה שֶׁל שְׁאָר
 מִשְׁקִים, וּמִמִּילָא מִה אִיכַפ"ל שֶׁהַשְׁאוּצִין
 קִדְמוֹ, הֵלֵא עֲתָה נַעֲשֶׂה כָּל הַכְּנוֹס לִהְיוֹת
 מִשְׁקָה אַחֲרָת וְצִהָן ל"ש כָּל הַפְּסוּל שֶׁל
 שְׁאוּצִין, וּמִמִּילָא נִכְשְׁרוּ וְנִטְהָרוּ הַשְׁאוּצִין
 מִפְּסוּלִם, וְכֵן צִיָּאר צִחֲל"ט [כָּלל ב' סעי' ל"ז].

וּמִמִּילָא מוֹצֵן שִׁי"ל שֶׁהַכֶּשֶׁר שְׁאוּצִין ע"י
 שִׁינוּי מִרְאָה לֵיּין וְחֵלֶזֶל שִׁיךְ
 צִמְקוֹה דְּוֹקָא, שֶׁנִּפְסָל צִשִּׁינוּי מִרְאָה, וְצַעוּד
 שִׁנְשַׁתְנָה נִידוֹן כֶּשֶׁר מִשְׁקִים. מִשְׁא"כ לְגַבִּי
 מַעֲיֵן, שֶׁאֶף לְאַחַר שִׁנְשַׁתְנָה מִרְאָה הַמַּעֲיֵן
 כְּשִׁירָה, וְלֹא גִזְרוּ חו"ל לְפִוסְלָה צִשִּׁינוּי מִרְאָה,
 דְּצִשְׁלָמָא אֲלָל מִקְוֶה תִּשְׁשׁוּ שִׁטְעוּ לְטָבֹל
 צִמְקוֹה שֶׁל יֵין וְחֵלֶזֶל מִמֶּשׁ, מִשְׁא"כ אֲלָל מַעֲיֵן,
 אֶף אִם יִשְׁתַּנֵּה מִרְאָה הַמַּעֲיֵן, יִדְעוּ הַכָּל
 דְּהַמַּעֲיֵן הוּא צִתּוּקָף תּוֹלְדָתוֹ צִמְקוֹמוֹ, וְאִין
 עוֹשִׂין מִשְׁקָה צִמְקוֹם הַמַּעֲיֵן [לְשׁוֹנוֹ הַק' שֶׁל מִרְן
 הַד"ח צִתְּשׁוּ ש"ס], וְלֹא רָאוּ לִנְכוּן לְגִזְרוֹר צִמְעִין
 שׁוּם גִּזְרָה.

וּבְבֵרָא זֶה צִיָּאוֹר הַחִילוּק צִין מִקְוֶה לְמַעֲיֵן,
 הַצִּיָּא גַם צִחְצוֹר לְטַהֲרָה [כָּלל א' סעי'
 י"ח], לְאַחַר שֶׁהַעֲתִיק דַּעַת קִדְשׁוֹ שֶׁל הַרָה"ק
 מִצְאֲרֵדִיטְשׁוֹב זי"ע שֶׁהַסְּכִים לְהַכְשִׁיר וְתַקְנָה זֶה,
 הַצִּיָּא גַם דַּעַת דּוּדוֹ הַרָה"ק צַעַל זְמַח זְדָק
 זי"ע שֶׁהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָהּ, וְכ' הַחֲל"ט
 צִהַמֶּשֶׁךְ דְּצִרִּיו 'וְאִפְשָׁר י"ל דִּאֲוֹתֵן הַמִּים
 שֶׁנִּפְסָלוּ מִחֲמַת הַג"ל, כִּיּוֹן דְּמ"מ הֵם מִן
 הַמַּעֲיֵן שְׁאִין שִׁינוּי מִרְאָה פּוֹסֵל צוֹ אִפִּי
 צִפְחוֹת מִמ"ס, וְלֹא תִשְׁצִיֵּן אֲוֹתֵן כִּיּוֹן, אִ"כ
 לְגַבִּי שִׁינוּי מִרְאָה לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד.

וממילא לגבי שינוי מראה, במקוה שפיר שייך לומר שהשינוי גרם להפקיע שם מקוה והשאובין שנפלו מקודם מתכשרין. משא"כ צמעין לא נסתלק שם המעין ע"י שינוי מראה, וממילא לא נפקעו ולא נתכשרו השאובין שנפלו שם מקודם ע"י השינוי מראה.

ובחל"מ [שם כלל א' סעי' י"ח] מביא חששות שונות שמפניהם נמנעו גאוני ולדיקי הדור זי"ע מלהכשיר מעין ע"י שינוי מראה, וכ' שחששו לדעת המהרי"ט שמה המעיינות שלנו אינן מעין רק מי גשמים שנזלעו בקרקע, וממילא נפסלין ע"י שינוי מראה, ומתקיים חשש שלאחר שירצו המים

לא יחזור למראה מים ממנו, ושינוי מראה לדעת הראש"ד הביאו הש"ך [ס"ק ס"ו] אין לו שיעור וכל שנשתנה במקצת ממראה מים פסול. והטעם לזה מצוהר בחל"ט [כלל ב' סעי' ל"ו-ל"ז] שציאר פסול שינוי מראה במקוה הוא מטעם שהמים קרויים צסם לוי, וכל שנשתנה קצת ממראה מים שוב אין נקרא מים סתם. וכן הוכיח השואל בתשו' מהרש"ס ח"א [סי' קכ"א, קכ"ב] שגם המנח' לא הסכים להכשר זה של שינוי מראה, דאל"כ למה צריכין לטהר ולהכשיר מקוה שנפסלה ע"י ג"ל מ"ש, או מקוה המליאה שאובין [סעי' י"ט - כ' - כ"א], למה הוצרכו להכשיר ע"י מילואו ועוד, ולמה לא טיהרו את השאובין ע"י שינוי מראה.

סימן י"ט

בענין הכשר יין או חלב, אי חזר מראה מים שנשלמו מ"ם

כ"ק אדמו"ר מהר"ש מצאצב זי"ע [מכתבי קודש סי' ג'] / תשו' מהרש"ס [ח"ג סי' י"א].

כי צעת שנשתנה מראה השאובין, י"ל פנים חדשות צאו לכאן ונטהרו מידי שאיבתן, ואין שום נ"מ אם חזרו שוב למראה מים קודם שהגיעו למ"ס או לא. ומדמה דין זה לדין מקוה שאוב שהגליד שנטהר מידי שאובין, שהביא המנח' [סעי' ל"א], כיון שצעת שהי' גליד נשתנה משם מים ופנים חדשות צאו לכאן. וכן מוכח בתשו' ד"ח [סי' ק"ב] שע"י שינוי מראה חזרו השאובין להיות כשרים'.

ובענין הדמיון למקוה שאוב שהגליד, ראה צס' מקוה מים שהביא צסם ס' דצרי מלכאל ועוד אחרונים, שדין זה מוסכם אף לשי' הרז"ה שגם שלג נפסל אם נשאב

עוד מנינו שנחלקו רבוה"ק וגדולי האחרונים, צענין הכשר זה של יין וחלב, אם אפשר להכשיר עי"ז, אף באופן שחזרה המקוה למראה מים טרם שיושלמו למ"ס, כי כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע כ' במכתבי קודש 'וזאת ידע מעכ"ת, אשר לדעתי גם אותן הסומכים ענמם על הכשר חלב, צריכין להודות שצריך לשפוך די חלב, אשר לא יחזיר המים למראה מים עד שיהי' מקודם מ"ס, דאל"כ מה הועילו צתקנתם וכו'. ותנאי זה התנה גם בחל"ט [כלל א' סעי' י"ח] וכן צס' מקוה טהרה להערוגה"צ. אמנם המהרש"ס הביא [ח"ג סי' י"א] שצכל אופן יכולין להכשיר מים שאובים ע"י שינוי מראה,

בכלים זולת אם הוליכו ג"ט צהמשה, עכ"ז
י"ל דמקוה מים שאוב שהגליד נטהר מידי
שאיבין, כי זהויותו משתנה לגליד י"ל פנים
חדשות צאו לכאן ונאצד שם שאיבין הקדום.

וצד האחרונים שהכשירו שינוי מראה בכל
אופן אף אם חזרו המים למראה מים
טרים שנשלמו למ"ס, י"ל כי פסול שינוי
מראה הוא מדין מי פירות, וממילא זהויותם
מי פירות אצדו ונסתלק מהם לגמרי פסולם

הקדום. אצל צכצרת המחמירים א"א לומר
שהם החזיקו שינוי מראה לפסול של מים עם
שם לוי, וממילא אם יחזיר מראה מים טרים
מ"ס שוב יתעורר פסול שאוב הקדום,
והפסול חוזר וניעור, אי אפשר לומר כן, דאם
היו סוצרין כן לא הי' אפשר לטהר שאיבין
ע"י שינוי מראה בכלל, כי הר"ש הסוצר כן
לפי מה שציאר החל"ט לשי' הר"ש, צאמת
אוסר לשפוך שאיבין בכל שינוי מראה, ולדידי'
אין שינוי מראה מטהר שאיבין כלל וכלל.

סימן ב'

שינוי לטעם יין, וליין ממש שמברכים עליו בפה"ג

ד"ח [פיה"מ פ"ז מ"ב] / חיבור לטהרה [כלל ב' סעי' כ"ד] / שי' הרמב"ם [פ"ה ה"ט] / תשו' ארמרי
יושר [ח"א סי' קמ"ח].

אמנם עד כאן דצרנו משינוי מראה דווקא,
דהיינו מים כשרים שנשתנו למראה
של מיץ תפוזים או למראה יין, ואף אם לא
קיבלו מראה יין רק שנסתלק מהן מראה מים
נפסלו, ג"כ נפסלין לשי' הש"ך [ס"ק ס"ו]
שהציא ששי' הראשונים כן.

אך אם דנין על משקה שאינו מכיל צקרצו
רק יין לצד, או עיקרו היין, צשיעור
שמצרכים עליו צפה"ג וכשר לצאת צו י"ח
קידוש והצדלה, ודאי פסולה לטצילה
מדאורייתא צין צמקוה צין צמעין, צין שנשתנו
למראה אחר צין שצאיזה אופן נשאר צעם
מראה מים, ואף אם פסול שינוי מראה הוא
רק מדרצנן, ולא ננקוט כדעת המצי"ט
שהציא מרן הד"ח צתשו' [ח"צ יו"ד סי' ק"צ],

בכל זאת ודאי אם נתהפכו המים ליין ממש
פסולין לטצילה מדאורייתא, כי לא גילתה
התורה שום כח טהרה אלא צמי מעין או
צמי מקוה, וטצילת האדם או הכלי שנמלאו
צמי מעין או מקוה המחוצרים צקרקע, הוי
צזריעה צקרקע, שמלינו שמהרת מידי
טומאה לגצי תרומה ששתלה וכדומה, ולא
שייך שום טצילה צשאר משקים זולת מים.

ומרן הד"ח [פיה"מ פ"ז מ"צ] צציאר דין
נסוג"ס שמדאורייתא כשרים צמי
פירות אף ציותר מרצו, הציא תירוצם של
התוס' צמס' יצמות [פ"צ ע"צ] דמדאורייתא
אמרינן קמא קמא צטל. והק' הד"ח הלא טעם
כעיקר מה"ת, ותירץ דלענין מקוה, צאמת לא
איכפ"ל צנותן טעם, וכמו שמחלק הירושלמי

לענין פירות תרומה ששלקן צמים, שאסורים לזרים מפני דין טע"כ כיון שניכרין בטעימה וקחשיב כפרי של תרומה, משא"כ לענין טבילה במקוה שאינו תלוי בטעם, דינו כמים.

במצנינו למדין שהד"ח לא דן אלא צדין טע"כ לענין מעין ומקוה, אבל כשנשתנו ונתהפכו המים ליין ממש או למשקה אחרת, בזה מצינו בחל"ט [כלל ב' סעי' כ"ד] שהציא מתוס' וצחים [ע"ח ע"ב] לענין השקת דלי מליאה משקין למקוה, שם הקשו התוס' מגמ' שבת ע"ז [ע"א] 'כל חמרא דלא דרי על תלתא מיא לאו חמרא הוא', הרי בשיעור זה נערך המשקה ליין, וא"כ הקשו התוס' שם בצחים כי אם נתרצה היין על שיעור זה, ודאי דינו כיון, ואיך יועיל השקה. ותירצו התוס' 'דהכא מיירי בחמרא מויגא, א"כ בחמרא דרפי ואין יכול לקבל מים רובא, שאין כל היינות שוין, וה"נ יל"פ צפ' הערל דאמר נסוג"ס כשר עד רובו ופי' הקוג' דמיירי צמ"פ, והשתא אי ציין מיירי אמאי כשר, הא יין גמור הוא לצרך עליו צפה"ג וציין הוא טובל, אלא מיירי בחמרא דרפי, עכתודתו"ס צמס' וצחים. ושמעינן דבכל אופן אם כבר נשתנה המשקה ליין צמדה מרובה כ"כ שראוי לצרכת צפה"ג וללאת בו י"ח קידוש והצדלה, ודאי נפסלה לטבילה.

מעשה נריכין להצין מצוכת האחרונים צדין זה של הכשר מקוה ומעין ע"י שינוי מראה באמצעות שפיכת יין או חלב לתוכו. וכבר הבאנו שהחל"ט [כלל א' סעי' י"ח] מציין דעת דודו הרה"ק בעל נמח נדה זי"ע

לאיסור, ולעומת זה התירו הגאונים השו"מ והמהרש"ם. וראה צמחצני קודש שכ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע הציא שזקינו מרן הד"ח זי"ע החמיר בצדו, וצפסות כוונתו הק' לגבי מעין, כי לענין מקוה כבר הבאנו שי' מרן הד"ח צתשובה [יו"ד ס' ק"ב] להיתר. ולכאור' נד החומרא לגבי מעין הוא כמ"ש לעיל דצמעין אכתי שמו עליו אף כשנשתנה וא"כ אין שינוי מראה מטהר את השאובין.

אך לפי האמור, הי' אפשר להם לעשות ענה ותחבולה המוסכמת לכל הדיעות, דהיינו שישפכו לתוך המעין יין או חלב צמדה מרובה די והותר, עד שיתהפכו המים שבתוך המעין והמקוה לעיקרו יין, דהיינו שיהא ראוי לצרכת צפה"ג. וצאופן זה ודאי שנפסלין מלטהר עוד, וא"כ אין עליהם שם מקוה ומעין, ואם נופלין ג"ל שאובין לתוכן בעודן יין, ודאי שאין פוסלין, וכמו כן אם קדמו ונפלו שאובין טרם ששפך לתוכן יין, אכתי היין שצא לאח"כ מטהר אותם. וא"כ למה לא נקטו האחרונים בהכשר זה המוסכם לכל. וראה צתשו' מהרש"ם [ח"א ס' קכ"א-קכ"ב] שהשיב להשואל שרצה להוכיח שאין להכשיר ע"י שינוי מראה ממה שהנריך המח' [סעי' י"ט-כ"א] להכשיר מקוה שנפסלה בשאובין ע"י דין מילואו ועוד, ולמה לא נזה להכשירה ע"י שינוי מראה. והמהרש"ם דחה ראיתו דצאמת היו יכולין לעשות כן, רק חששו על כל תשחית ולא רצו לאצד יין וחלב כדי לשנות מראה המעין והמקוה. ולפי"ז ודאי שייך ליישב צד"ז שלא רצו להפך את המעין ליין ע"י שפיכת כמות גדול של יין לתוכה.

וְאִלּוּ אֶפְשָׁר לִישַׁב ע"פ ש"י הַרְמַז"ס [פ"ה
 ה"ט] 'מִקְוֵה שֶׁאֵין צו מ"ס וּנְפֹל
 לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מִג"ל מִים טֹמְאִין שְׁאוּצִין, ה"ז
 כֶּשֶׁר לַחֲלָה וּלְתַרומָה וּלְיִטּוֹל מֵהֶן לַיָּדִים,
 וּפְסוּלִין לְהַקְוֹת עֲלֵיהֶן, יִרְדּוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים
 וְרָצוּ עֲלֵיהֶן הָרִי אֲלוֹ כֶּשֶׁרִים לְהַקְוֹת עֲלֵיהֶן
 וְכו', נִפְל לְתוֹכוֹ ג"ל מ"ס טֹמְאִים, ה"ז פְּסוּל
 לַחֲלָה וּלְתַרומָה וּלְיִטּוֹל מִמֶּנּוּ לַיָּדִים, וּפְסוּלִין
 לְהַקְוֹת עֲלֵיו'. וְעַכ"פ מִצִּינוֹ ש"י הַרְמַז"ס
 שֶׁלֹּמֶד מֵהַתּוֹסֵפֶת שֶׁהֵצִיא הַר"ש [פ"א מ"ה]
 שֶׁגַם פָּחוֹת מִג"ל, אִם הֵם מִים טֹמְאִים
 פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֵה, וְרַק אִם מִרְצִין עֲלֵי מִים
 כֶּשֶׁרִים, מְטַהֲרִים שׁוֹב אֶת הַמִּקְוֵה וְחֹזֶרֶת
 לְכֶשֶׁרֶתָּהּ. וְלַעֲיֹל הִצְאָנוּ מֵהַמִּשְׁנָה אַחֲרֹנָה
 [פ"א מ"א] שֶׁכ' שֶׁהַרְמַז"ס הוֹצִיא דִּינוֹ מִדִּין
 הַמִּשְׁנָה 'שֶׁתָּה טֹמֵא וְשֶׁתָּה טָהוֹר וְכו'', דִּלְפִּי
 פ"י שֶׁאֵר הַרְאִשׁוֹנִים לָמָּה לֹא יִתְצַטֵּל הַטֹּפֶה
 הַטֹּמֵא צְרוּךְ הַמִּים שֶׁצִּקְרָקָע. אֵךְ לְדַעַת
 הַרְמַז"ס נִיחָא, כִּיּוֹן דְּכָל הַמִּים שֶׁצִּגְצָא
 הַפְּחוּתִים מִמ"ס נִטְמָאִין לְרָצוֹן. וְכ"כ
 הַמִּשְׁנָה "א כו"כ פַּעֲמִים צַפ"א לְצַאֵר ש"י
 הַרְמַז"ס שֶׁגַם מִים מִחוּצְרִים צִקְרָקָע מִקְצ"ט
 כֶּשֶׁהֵן פְּחוּתִין מִמ"ס. וְצַס' וַיְחִי יוֹסֵף
 לְהַגִּיה"ק מִפֶּאֶפֶא זִנְק"ל רָצָה לְהוֹכִיחַ דִּדְנוֹ
 שֶׁל הַמִּשְׁנָה "א הוּא רַק טֹמֵא דְרַצָּנָה, דְּמַה"ת
 רְצִיעִית שֶׁצִּקְרָקָע מִקְוֵה כֶּשֶׁרָה הוּא לְטַבֵּילַת
 כֵּלִים, וּמִסְתַּמָּא ה"ה לַעֲנִין הַשְׁקָת מִים
 טֹמְאִים לְטַהֲרֶן. אֵךְ מִצִּיא מֵהֵצִית יִצְחָק דִּלְש"י
 הַרְמַז"ס הוּא טֹמֵא דְאֹרִייתָא.

וְא"ב יִתְכֵן לִישַׁב לָמָּה לֹא עָלָה עַל דַּעַת
 הָאֲחֵרִים תַּחְצוּלָה זוֹ שֶׁל שְׁפִיכַת יֵין
 וְחֶלֶץ עַד שִׁיתֵּהֶפֶךְ הַמִּקְוֵה לִיַּין מִמֶּשׁ שֶׁמְצַרְכִּים

עֲלֵיו צַפֵּה"ג, כִּיּוֹן דְּכַהִיּוֹם הַזֶּה כּוֹלְנוּ טֹמְאִי
 מִתִּים, אֲנַחְנוּ וְכֻלֵּנוּ, וְאֵין אֶפְשָׁרוֹת לַעֲשׂוֹת
 חֶלֶץ אִם יֵין צַטְהָרָה. וְלִפִּי"ז צִשְׁלֵמָא לְגַבִּי הַדִּין
 שֶׁדְּנו הָאֲחֵרִים לְשָׁנוֹת מִרְאָה הַמִּקְוֵה אִם
 הַמַּעֲיִן ע"י שְׁפִיכַת יֵין אִם חֶלֶץ לְתוֹכוֹ, לָמָּה
 מִסְפִּיק לְשַׁפּוֹךְ מַעַט הַכִּמּוֹת כְּדִי שִׁישְׁתָּנוּ
 מִמִּרְאָה מִים, וְלִש"י הַש"ךְ [ס"ק ס"ו] אֵף אִם
 אֵין נִרְאִין כִּיּוֹן, רַק שֶׁאֵין עֲלֵיהֶן מִרְאָה מִים
 מִמֶּשׁ, כִּזְר פְּסוּלִין מִשׁוֹם שִׁינוֹי מִרְאָה. וּמִמִּלְא
 צֶכֶל אֹפֶן אֵין כ"כ חֶשֶׁשׁ טֹמְאָה, כִּי שִׁיךְ
 לְדַקְדֵּק שֶׁהַמִּים הַכֶּשֶׁרִים לְעוֹלָם יִהְיוּ הָרוֹצִים נִגְד
 הַמִּשְׁקָה שֶׁל יֵין אִם חֶלֶץ שֶׁשֶׁפֶךְ לְתוֹכוֹ, וּמִמִּלְא
 יוֹצֵאִין דִּין הַרְצִי שֶׁכ' הַרְמַז"ס. מִשְׁא"כ לְגַבִּי
 דִּין דִּדְן לְהַפּוֹךְ אֶת הַמִּקְוֵה לְחֶלֶץ גִּמּוֹר אִם
 לְשָׁנוֹת לִיַּין מִמֶּשׁ שִׁיחָא רָאוּי לְצַרְכַּת צַפֵּה"ג,
 לָמָּה צִרְיָכִין לְשַׁפּוֹךְ יֵין צִכְמוֹת גְּדוֹל. וְאֵף עִם
 הֵיין מִזוּג כְּשִׁיעוֹר מִזִּיגָה עַל חֵד תֵּלַת כְּדִא'י
 צִגְמ' וַיֵּשׁ צוֹ מִים יוֹתֵר מִיַּין, עַכ"ז אִם אֲכַתִּי
 מְצַרְכִּים עֲלֵיו צַפֵּה"ג, יֵשׁ לוֹ דִּין יֵין גִּמּוֹר
 שְׁכוּלוֹ טֹמֵא. אֵךְ הַמִּים שֶׁמִּרְצִים בַּמִּקְוֵה יוֹתֵר
 מִשִּׁיעוֹר מִזִּיגָה אֶפְשָׁר לְצַטֵּל אֶת הֵיין
 הַטֹּמְאִים. וּמִכִּיּוֹן שֶׁעוֹסְקִים צִשִּׁיעוֹר צִכְמוֹת
 גְּדוֹל, קֶשֶׁה לְדַקְדֵּק וּלְהַשְׁגִּיחַ לְהַעֲלוֹת עַל יֵין
 מִים מִרוּצִים צִכְדִי לְהַעֲלוֹתָם מִטֹּמְאָתָם.

וּבַסְּגוּוֹן זֶה מִצִּינוֹ גַם לְהַגְאֹן ר' מֵאִיר אֲרִיךְ
 ז"ל צִתְשׁוֹ 'אֲמַרִי יוֹשֵׁר [ח"א ס'
 קמ"ח] שֶׁלֹּא לְסַמוֹךְ עַל הַמַּח' [סע"י ל"א] צִדִּין
 מִקְוֵה שֶׁאֲרֹצ שֶׁהַגִּלִּיד שֶׁנִּטְהַר מִיַּדִּי שְׁאוּצִין, רַק
 לְהוֹסִיף אַח"כ מ"ס כֶּשֶׁרִים, וְהַטַּעַם ע"פ
 תּוֹסֵפֶת צַטְהָרוֹת [פ"צ ה"ג] דְּמִים טֹמְאִים
 שֶׁהַגִּלִּידוֹ טָהוֹר, נִימּוֹחוֹ חֹזֵר לְטֹמְאָתָן
 הַיְשִׁינָה. וְצִלְל"ת א"י [מס' פִּסְחִים, סוּגִיא דְר"ח סָגֵן

הכהנים] דמקוה שאוב בכלים המקב"ט, נטמאו המים ע"י הכלים, ואם אח"כ ניתנו למקוה, פסולה מדאורייתא, אף למ"ד ¹²³⁴⁵⁶⁷כולו שאוב מדרבנן, כיון דהמים נטמאו, שוב אין הוויות המקוה ע"י טהרה, וממילא בזמנינו שכולנו

נטמאים, א"כ מים שאובים בכלי הרי גם המים נטמאים, ואף שנקרשו, חוזרים לטומאתם הישינה כשנימוחו לאח"כ. ממילא כמו"כ נאמר לענין הכשר המעין או המקוה ע"י יין ממש שיש צוה דין טומאה צוה"ז.

סימן כ"א

עוד בענין הבשר מעין ע"י שפיכת יין או חלב

חילוקו של החל"ט בין מעין למקוה [כלל א' סעי' י"ח] / מחבר [סעי' ל"א] / תשו' חת"ס [סי' רי"ג] / סדרת המשנה אחרונה [פ"ז מ"א].

לעיל הבאנו החילוק בין מקוה למעין צדין ההכשר ע"י יין וחלב שמבואר מסבירא, דבשלמא מקוה הנפסלת לטבילה ע"י שינוי מראה, א"כ כשיש להמקוה מראה אחרת ממים, אין עלי' שם 'מקוה מים', והוי כמו כנוס של שאר משקים, וממילא בשאר משקים ^{אוצר החכמה} ל"ש פסול שאובין, בין לגבי ג"ל הנופלים לתוך מקוה של שינוי מראה ובין לגבי מים שאובים שיש שם מכבר. וצ' הדיונים אחד, דכמו שמראה יין אינו נפסל כשנופלים ג"ל מ"ש לתוכה, מפני שעל שינוי מראה אין מקום לדון דיני ופסולי מקוה, וחז"ל לא גזרו פסול שאובין אלא במים, לכא' כמו כן הוא לגבי מ"ש שקדמו וצאו לתוך המקוה ופסלוה, כשמוסיף עליהם חלב או יין המשנה מראהם, נעשית כל כנוס המים והיין כמו מקוה של שאר משקים, וממילא מה איכפ"ל שהשאובין קדמו, הלא עתה נעשה כל הכנוס להיות משקה אחרת ובהן ל"ש כל הפסול של שאובין, וממילא נכשרו ונטהרו השאובין מפסולם, וכן ביאר בחל"ט [כלל ב' סעי' ל"ז].

וממילא מוצן שי"ל שהכשר שאובין ע"י שינוי מראה ליין וחלב שייך צמקוה דווקא, שנפסל בשינוי מראה, ובעוד שנשתנה נידון כשאר משקים. משא"כ לגבי מעין, שאף לאחר שנשתנה מראה המעין כשירה, ולא גזרו חז"ל לפוסלה בשינוי מראה.

אבן לגבי דין טבילה צשלג נביא להלן שי' הרא"ש ששפער לטבול צמ"ס שלג בעודו שלג, וכמש"כ המח' [סעי' ל']. וצכל זאת הביא צתשו' הרא"ש דינו של התוספתא שהביא המח' [סעי' ל"א] 'מקוה שאוב שהגליד נטהר מידי שאובין', הרי שאף אם נחזיק את שלג כמים לגבי טבילה צו, ציכלתו לטהר את השאובין, וא"כ אף צמעין נאמר כי אף שאין המעין נפסל בשינוי מראה, אכתי נאמר ששינוי מראה מפקיע פסול שאובין.

אמנם ציאור דין זה הוא ג"כ ע"פ סדרת החת"ס צתשו' הג"ל [סי' רי"ג] שהבאנו צסימנים הראשונים, דכל תנאי ועניני פסולי המקוה, הם תנאים ודינים המכשירים

פֶּסֶל שְׁאוּצִין צֶשֶׁלֶג, כִּי חו"ל לֹא גִזְרוּ לִפְסוֹל שְׁאוּצִין אֶלָּא צְמִים שְׁאִין לֵהֶם שׁוֹם כִּינוֹם וּקְיוֹם אֶלָּא צְכְּלִי, אֶצֶל שֶׁלֶג וּכְפוֹר אִו מִלֵּחַ שֵׁישׁ לֵהֶם כִּינוֹם וּקְיוֹם לַעֲצָמָן לֹא שִׁיךְ צֵהוּ דִּין שְׁאוּצִין צְכְּלִי, וּמֵה"ט הִתִּיר ר' יִשְׁמַעֲאֵל לַעֲשׂוֹת מִקּוֹה צֶשֶׁלֶג הַמוּצָא ע"י כְּלִי בַתְּחִלָּה כִּי אִין הַכְּלִי עוֹשֶׂה פְּעוּלַת קְיוֹם וְכִינוֹם הַשֶּׁלֶג, וּמִמִּילָא אִין עַל הַשֶּׁלֶג שֶׁם שְׁאוּצ צְכְּלִי, עֵכֶת"ד.

וּמִמִּילָא לְגַצִּי שִׁינוּי מִרְאָה צִמְעִין, אִכְתִּי נֹאמֵר שֶׁאִם כֶּשֶׁר לְטוֹבֹל צִמְעִין שֶׁנִּשְׁתַּנָּה, אִכְתִּי יֵשׁ הִכְרַח שְׁדִינו כְּמִים, וְלֹא יֵטֵהר פֶּסֶל שְׁאוּצִין.

אוצר החכמה

סִימָן כ"ב

בְּרִין שֶׁלֶג לַעֲנִין צִירוֹף וּבִבִּילָה בַתּוֹכוֹ, וְלִגְבֵי הַל' נִמְיֶילַת יָרִים

שִׁי הַמַּח' [סַעֲי' לִין] / קו' הֶרֶאצ"ד צֶצַעֵה"נ / ד"ח [סַעֲי' מ"ד] / דִּרְכוֹ שֶׁל הַחַמַּח"ס צִדִּין שֶׁלֶג ע"פ יִסּוּדוֹ הַנ"ל [תְּשׁוּר' סִי רִי"ג] / מִשְׁנֵה אַחֲרוֹנָה [פ"ז מ"א] / ש"ך [ס"ק ע"א] / שו"ע או"ח ה'ל' נט"י מַג"א [סִי ק"ס ס"ק ט"ז] / ט"ז [סִי קנ"ט ס"ק כ'].
 וְהִצִּיאָן לַחוּךְ הַמִּקְוֵה צְכְּלִי כֶּשֶׁר דִּלֵּא שִׁיךְ פֶּסֶל שְׁאוּצִין אֶלָּא צְמִים, וְכֵן הִצִּיאַ הַצ"י שֶׁם דַּעַת הַרְמַצ"ס [פ"ז ה"ג] שֶׁכ' 'אִפִּי' הִצִּיאַ מ' סָאֵה שֶׁלֶג בַּתְּחִלָּה וְהִנִּיחָן צַעוּקָה וְרִיסְקוֹ שֶׁם הָרִי זֶה מִקּוֹה שֶׁלֶם וְכֶשֶׁר, וְכֵן פֶּסֶק הַמַּח' [סַעֲי' ל']. וְצִס' חִיצוֹר לְטַהֲרָה [ה'ל' נט"י סִי ק"ס סַעֲי' כ' וְה'ל' מִקְוֹאוֹת כֻּלָּל צ' סַעֲי' מ"ו] מִלִּיָּין גַּם דַּעַת הַרְז"ה צֶהֱשִׁגוּתִיו שֶׁשֶּׁלֶג אָף קוֹדֵם שְׁנִימוֹחַ דִּינו כְּמִים לְכֹל דְּצֵר, צִין לִהְכָּשִׁיר דֵּהִיִּינו לְטוֹבֹל בַּתּוֹכוֹ, וְצִין לִפְסוֹל מִשּׁוֹם שְׁאוּצִין אִם הִצִּיאֻ צְכְּלִי, וְכֵן מִדִּיִּיק צַחֲל"ט שֶׁם מִדְּצִיר הַר"ש [פ"ג דְּטַהֲרוֹת] דֶּשֶׁלֶג כֶּשֶׁהוֹשֵׁק מִקְלָתוֹ לַמִּקְוֵה הוֹשֵׁק כּוֹלוֹ, וְכֹל הַשֶּׁלֶג הוּא חִיצוֹר לַעֲנִין טַהֲרָה כִּיוֵן דְּכֶשֶׁר לְטַצִּילָה.

אֶת הַמִּים שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ מִצִּיחַת הַטִּמְאָה לַחוּךְ. וּלְפִי"ז הָעֵלָה צֶשֶׁלֶג וּכְפוֹר שְׁאִינֶם לֹא אֹכֵל וְלֹא מַשְׁקָה וְאִין צֵהֶם קִצְלַת טוֹמְאָה כַּמְצוּרָר צֶרְמַצ"ס [פ"א מֵה'ל' טוֹמְאָה אֹכֵלִין הַכ"צ], מִמִּילָא כֹּל פֶּסֶל מִקּוֹה הַנ"ל לֹא שִׁיכִי צֵהֶם, וּמִשּׁו"ה מוֹתֵר לְטוֹבֹל צְמ"ס שֶׁלֶג כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְאָף אִם לֵאחֲרַי שֶׁכֶּצֶר יוֹנַח הַשֶּׁלֶג בְּקִרְקַע יִתְפַּשֵּׁר וְיֵהִי לְמִים מוֹתֵר לְטוֹבֹל צֵהֶם, וְלֹא שִׁיךְ צִי דִין שְׁאוּצִין וְשֶׁאֵר הַפֶּסֶלִים הַנִּזְכָּרִים.

גַּם אִפְשֵׁר לִיִּשָּׁצַע עִפִּי"ד הַמִּשְׁנָה אַחֲרוֹנָה צִפִּי הַמִּשְׁנָה דִּישׁ מַעֲלִין [פ"ז מ"א, ד"ה וְלֹא פוֹסְלִין] שֶׁמִּחֲדָשׁ דֶּרֶךְ חֲדָשׁ לַתֵּרֶץ הַקּוֹשִׁיָא לְמֵה אִין

בַּמִּתְנִי' דִּמְקוֹאוֹת [פ"ז מ"א] תֵּנִן 'אֵלוֹ מַעֲלִין וְלֹא פוֹסְלִין הַשֶּׁלֶג וְהַצֶּרֶד וְכו', א"ר עֲקִיצָא הִי' ר' יִשְׁמַעֲאֵל דִּן כִּנְגִידִי לּוֹמֵר הַשֶּׁלֶג אִינוֹ מַעֲלָה אֶת הַמִּקְוֵה, וְהַעֲיִדּוֹ אֲנָשִׁי מִידְּצָא מִשְׁמוֹ שֶׁאֵמֵר לֵהֶם לֹאִי וְהִצִּיאֻ שֶׁלֶג וְעָשׂו מִקּוֹה בַּתְּחִלָּה, ע"כ.

וּבַצּוֹר הִצִּיאַ הַצ"י מַחֲלוּקַת הַרְאִשׁוֹנִים לַדַּעַת ר' יִשְׁמַעֲאֵל לְפִי עֲדוּתָן שֶׁל אֲנָשִׁי מִידְּצָא שֶׁכֹּל הַמִּקְוֵה יִכּוֹל לִהְיוֹת מִשֶּׁלֶג, אִי טוֹבִלִין צֶשֶׁלֶג כְּמוֹת שֶׁהוּא אִו לֵאחֲרַי שִׁתְּפַשֵּׁר וְיֵהִי לְמִים דּוּקָא. דַּעַת הַרְא"שׁ צִפ' הַתִּינוּקַת [ה'ל' מִקְוֹאוֹת סִי י"ח] דֹּאִפִּי עָשָׂה כֹּל הַמִּקְוֵה מִשֶּׁלֶג אִו מִשְׁאֵר דְּצִירִים הַשְּׁנוּיִים צִמְשָׁנָה